

Autor: Karel Marx

Následující ukázka pochází z textu Karla Marxe: *K židovské otázce* z roku 1843

Zkoumejme skutečného světského žida, ne *žida sabatu*, jak to dělá Bauer, nýbrž *žida všedního dne*.

Nehledejme tajemství žida v jeho náboženství, hledejme tajemství náboženství ve skutečném židovi.

Jaký je světský základ židovství? *Praktická potřeba, zisknost.*

Jaký je židův světský kult? *Čachr.* Jaký je jeho pozemský bůh? *Peníze.*

Nuže tedy! Emancipace od *čachru* a od *peněz*, tedy od praktického, reálného židovství by byla sebeemancipací naší doby.

Organisace společnosti, která by zrušila předpoklady *čachru*, tedy i možnost *čachru*, by žida znemožnila. Jeho náboženské vědomí by se rozplynulo jako lehký opar ve skutečném ovzduší společnosti. S druhé strany: poznává-li žid nicotnost této své *praktické* podstaty a usiluje-li o její zrušení, usiluje o ně se stanoviska svého dosavadního vývoje, usiluje o *lidskou emancipaci* vůbec a obrací se proti *nejvyššímu praktickému* výrazu lidského sebeodcizení.

Vidíme tedy, že židovství je výrazem všeobecného *současného protisociálního* elementu, který dějinným vývojem, o nějž se židé v tomto špatném ohledu horlivě přičiňovali, dosáhl své nynější výše, výše, na které se nutně musí zrušit.

Emancipace židů ve svém konečném významu je emancipace lidstva od židovství.

Žid se už emancipoval po židovsku.

„Žid, který je např. ve Vídni jen trpěn, určuje svou peněžní mocí osud celé říše. Žid, který je v nejmenším německém státečku možná bezprávný, rozhoduje o osudu Evropy. Zatím co korporace a cechy žida nepřijímají nebo mu dosud nejsou nakloněny, vysmívá se odvaha průmyslu svéhlavosti středověkých institucí.“ (B. Bauer, „Židovská otázka,“ str. 114.)

To není ojedinělý fakt. Žid se emancipoval po židovsku, a to nejen tím, že si přivlastnil peněžní moc, nýbrž i tím, že skrze něho i bez něho se peníze staly světovou mocností a praktický židovský duch se stal praktickým duchem křesťanských národů. Židé se emancipovali potud, pokud se křesťané stali židy.

„Zbožný a politicky svobodný obyvatel Nové Anglie,“ píše např. plukovník Hamilton, „je jakýsi *Laokoon*, který se ani v nejmenším nesnaží osvobodit od hadů, již ho ovinuli a svírají. Jejich modlou je *Mamon*, k němu se modlí nejen ústy, nýbrž všemi silami těla a mysli. Země není v jejich očích nic jiného než bursa, a jsou přesvědčeni, že jejich jediným posláním zde na zemi je zbohatnout víc než jejich sousedé. Čachr opanoval všechny jejich myšlenky a čachrovat hned s tím hned s oním je pro ně jediným osvěžením. Na cestách nosí, abychom tak řekli, svůj krám nebo svou kancelář na zádech a nemluví o ničem jiném než o úrocích a o zisku. Zanechají-li na okamžik vlastních obchodů, pak jen proto, aby vyčenichali, jaké obchody dělají druzí.“

Ano, praktická nadvláda židovství nad křesťanským světem nabyla v Severní Americe nedvojsmyslného, normálního výrazu v tom, že se obchodním artiklem stalo samo *hlásání evangelia*, křesťanská kazatelna, a zbankrotovalý kupec obchoduje s evangeliem stejně, jako zbohatlý hlasatel evangelia provádí všelijaké obchůdky.

„Ten, kterého vidíte v čele ctihodné kongregace, začínal jako obchodník; když zkrachoval, dal se na kazatelství; jiný zase začal jako kněz, ale jakmile sehnal určitou sumičku, nechal kazatelnu kazatelnou a dal se do obchodování. Mnoho lidí pokládá kazatelství za opravdu výnosnou živnost.“ (Beaumont, 1. c. str. 185, i86.)

Podle Bauera

„je to prolhanost, jsou-li v theorii židovi odpírána politická práva, zatím co v praxi má obrovskou moc, a vykonává svůj vliv en gros, je-li omezován en détail“. („Židovská otázka“, str. 114.)

Rozpor mezi praktickou politickou mocí žida a jeho politickými právy je rozpor mezi politikou a mocí peněz vůbec. Zatím co pomyslně je politika nadřazena peněžní moci, ve skutečnosti se stala její nevolnicí.

Židovství se udrželo *vedle* křesťanství nejen jako náboženská kritika křesťanství, nejen jako

ztělesněná pochybnost o náboženském původu křesťanství, nýbrž rovněž proto, že se udržel prakticky-židovský duch, že se udrželo židovství v křesťanské společnosti samé, ba dokonce dosáhlo zde nejvyššího stupně vývoje. Žid, který je zvláštním článkem občanské společnosti, je jen zvláštním projevem židovství občanské společnosti.

Židovství se udrželo nikoli navzdory dějinám, nýbrž díky dějinám.

Občanská společnost neustále rodí žida ze svého nitra.

Co bylo o sobě a pro sebe základem židovského náboženství? Praktická potřeba, egoismus.

Židův monotheismus je tudíž ve skutečnosti polytheismus mnoha potřeb, polytheismus, který činí předmětem zákona božího i záchod. *Praktické potřeba, egoismus*— to je princip *občanské společnosti* a vystupuje jako takový v čisté formě, jakmile občanská společnost ze sebe plně zrodila politický stát. *Bohem praktické potřeby a zjištění jsou peníze.*

Peníze, to je žárlivý bůh Izraele, bůh, který nestrpí vedle sebe žádného jiného boha. Peníze degradují všechny lidské bohy — a mění je ve zboží. Peníze jsou všeobecná *hodnota* všech věcí, hodnota, která se ustavila sama pro sebe. A proto zbavily celý svět, svět člověka stejně jako přírodu, jejich svérázné hodnoty. Peníze, to je člověku odcizená podstata jeho práce a jeho jsoucna; a tato cizí podstata člověka ovládá a člověk se jí koří.

Židovský bůh sestoupil na svět, stal se bohem světa. Směnka je židův skutečný bůh. Jeho bůh je jen ilusorní směnka.

Názor na přírodu, který se tvoří za panství soukromého vlastnictví a peněz, je skutečné opovržení přírodou, praktické zneuctění přírody, která sice v židovském náboženství existuje, ale existuje jen v obraznosti.

V tomto smyslu Thomas Münzer prohlašuje, že je nesnesitelné,

„že všechna stvoření byla proměněna ve vlastnictví, ryby ve vodě, ptáci ve vzduchu, rostlinstvo na zemi — vždyť i tvorstvo musí být svobodno“.

To, co je v židovském náboženství obsaženo abstraktně — opovrhování teorií, uměním, dějinami, člověkem jako samoučelem, to je *skutečné vědomé* stanovisko peněžního člověka, jeho ctnost. Dokonce vztah, na němž se zakládá zachování druhu, vztah muže k ženě atd. se stává předmětem obchodu! Se ženou se čachruje.

Chimérická židova nacionalita je nacionalita obchodníka, peněžního člověka vůbec.

Neopodstatněný zákon židů je jen náboženskou karikaturou neopodstatněné morálky a neopodstatněného práva vůbec, je to karikatura jen *formálních* obřadů, kterými se obklopuje svět zjištění.

I zde je nejvyšším vztahem člověka *zákonný* vztah, vztah k zákonům, které nejsou pro něho zákony proto, že by to byly zákony jeho vlastní vůle a podstaty, nýbrž proto, že *vládnou* a že za odpadlictví od nich hrozí *msta*.

Židovské jesuitství, totéž praktické jesuitství, které Bauer nachází v talmudu, to je poměr světa zůstání k zákonům, které tomuto světu vládnou a jejichž *lživé* obcházení je hlavním uměním tohoto světa.

Dokonce i pohyb tohoto světa v mezích jeho zákonů je nutně neustálým rušením zákona.

Židovství se nemohlo dále vyvíjet jako *náboženství*, nemohlo se dále vyvíjet theoreticky proto, že světový názor praktické potřeby je svou povahou omezený a vyčerpává se několika rysy.

Náboženství praktické potřeby nemohlo být pro svou podstatu dovršeno v *theorii*, nýbrž jen v *praxi* právě proto, že jeho pravdou je *praxe*.

Židovství nemohlo vytvořit nový svět; mohlo jen vtáhnout do okruhu své činnosti nové výtvořky a vztahy světa, protože praktická potřeba, jejímž rozumem je zůstání, se chová pasivně a nemůže se libovolně rozšiřovat, nýbrž je *jen rozšiřována* dalším vývojem společenských podmínek.

Židovství vrcholí zároveň s dovršením občanské společnosti; ale občanská společnost se dovršuje teprve v *křesťanském* světě. Jen za panství křesťanství, které způsobuje, že se *všechny* nacionální, přírodní, mravní, theoretické vztahy stávají člověku *vnějšími*, mohla se občanská společnost úplně oddělit od státního života, přerušit všechny druhové svazky člověka, dosadit místo nich egoismus, ziskuchtivou potřebu, rozložit lidský svět na svět atomických, nepřátelsky proti sobě stojících individuí.

Křesťanství vzniklo z židovství. A znovu vyústilo v židovství.

Křesťan byl od začátku theoretisujícím židem; žid je tudíž praktickým křesťanem, a praktický křesťan se znovu stal židem.

Křesťanství překonalo reálné židovství jen zdánlivě. Křesťanství bylo příliš *vznešené*, příliš spiritualistické, než aby odstranilo surovost praktické potřeby jinak než únikem do nebes.

Křesťanství je sublimovaná myšlenka židovství, židovství je sprosté využití křesťanství, ale toto využití se mohlo stát všeobecným teprve tehdy, až křesťanství jakožto hotové náboženství *theoreticky* dovršilo sebeodcizení člověka sobě samému i přírodě.

Teprve tehdy mohlo židovství dosáhnout všeobecného panství a učinit z odcizeného člověka, odcizené přírody *zcizitelné*, prodejné předměty, vydané na pospas zvláštní sobecké potřeby, čachru.

Zcizování je praxe odcizení. Jako člověk, dokud je nábožensky zaujat, dovede zpředměňovat svou podstatu jen tak, že z ní dělá *cizí* fantastickou bytost, tak se může za vlády egoistické potřeby prakticky uplatňovat, prakticky vyrábět předměty jen tak, že jak své výrobky, tak svou činnost podřizuje nadvládě cizí podstaty a dává jim význam cizí podstaty — peněz.

Křesťanský egoismus blaženosti se ve své dovršené praxi nutně převrací v židovský egoismus těla, nebeská potřeba v pozemskou, subjektivismus v zištnost. Nevysvětlujeme židovu houževnatost z jeho náboženství, nýbrž naopak z lidského základu jeho náboženství, z praktické potřeby, z egoismu.

Protože se reálná podstata žida všeobecně uskutečnila, zpozemštila v občanské společnosti, nemohla občanská společnost žida přesvědčit o *neskutečnosti* jeho *náboženské* podstaty, která je právě jen idealisovanou představou praktické potřeby. Podstatu dnešního žida najdeme tedy nejen v Pentateuchu nebo v talmudu, ale i v dnešní společnosti, a to ne jako abstraktní, nýbrž jako naprosto empirickou podstatu, ne jako omezenost žida, nýbrž jako židovskou omezenost společnosti.

Jakmile se společnosti podaří zrušit *empirickou* podstatu židovství, čachr a jeho předpoklady, je žid *znemožněn*, protože jeho vědomí už nemá předmět, protože subjektivní základ židovství, praktická potřeba, se zlidští, protože se zruší konflikt mezi individuálně smyslovou a druhovou existencí člověka.

Společenská emancipace žida je emancipace společnosti od židovství.

Napsal K. Marx na podzim roku 1843. Poprvé otištěno v časopise „Deutsch-Französische Jahrbücher“ 1844. Ukázka převzata ze stránek Marxists.org.